

«Ақтөбе облысының денсаулық сақтау басқармасы» ММ
«Қарғалы аудандық ауруханасы» ШЖҚ МКК
Бақылау кеңесінің шешімімен бекітілген

СЫБАЙЛАС ЖЕМҚОРЛЫҚҚА ҚАРСЫ ІС-ҚИМЫЛ ЖӨНІНДЕГІ НҰСҚАУЛЫҚ

«Ақтөбе облысының денсаулық сақтау басқармасы» ММ
«Қарғалы аудандық ауруханасы» ШЖҚ МКК қызметкерлеріне арналған

Қарғалы, 2026 жыл

1. Негізгі анықтамалар мен ұғымдар

Сыбайлас жемқорлық — жауапты мемлекеттік лауазымды атқаратын адамдардың, мемлекеттік функцияларды орындауға уәкілеттік берілген адамдардың, мемлекеттік функцияларды орындауға уәкілеттік берілген адамдарға теңестірілген адамдардың, лауазымды адамдардың өздерінің лауазымдық (қызметтік) өкілеттіктерін және сонымен байланысты мүмкіндіктерін жеке өзі немесе делдалдар арқылы өзі не үшінші тұлғалар үшін мүлдіктік (беймүлдіктік) игіліктер мен артықшылықтар алу немесе өндіріп алу мақсатында заңсыз пайдалануы, сол сияқты игіліктер мен артықшылықтар беру арқылы осы адамдарды сатып алу.

Сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимыл — сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимыл субъектілерінің өз өкілеттіктері шегіндегі сыбайлас жемқорлықтың алдын алу, соның ішінде қоғамда сыбайлас жемқорлыққа қарсы мәдениетті қалыптастыру, сыбайлас жемқорлық құқық бұзушылықтар жасауға ықпал ететін себептер мен жағдайларды анықтау және жою, сондай-ақ сыбайлас жемқорлық құқық бұзушылықтарды анықтау, жолын кесу, ашу және тергеу және олардың зардаптарын жою жөніндегі қызметі.

Лауазымды тұлға — мемлекеттік органдарда, квазимемлекеттік сектор субъектілерінде, жергілікті өзін-өзі басқару органдарында, сондай-ақ Қазақстан Республикасының Қарулы Күштерінде, басқа да әскерлері мен әскери құралымдарында билік өкілінің функцияларын тұрақты, уақытша немесе арнайы өкілеттік бойынша жүзеге асыратын не ұйымдастырушылық-өкімдік немесе әкімшілік-шаруашылық функцияларды орындайтын адам.

Мүдделер қақтығысы — жауапты мемлекеттік лауазымды атқаратын адамдардың, мемлекеттік функцияларды орындауға уәкілеттік берілген адамдардың, оларға теңестірілген адамдардың, лауазымды адамдардың жеке мүдделері мен олардың лауазымдық өкілеттіктері арасындағы қайшылық, бұл ретте аталған адамдардың жеке

мүдделері олардың өз лауазымдық міндеттерін орындамауына және (немесе) тиісінше орындамауына әкеп соғуы мүмкін.

Коммерциялық сатып алу — коммерциялық немесе өзге де ұйымда басқару функцияларын орындайтын адамға оның өз қызметтік жағдайын пайдаланғаны үшін, сондай-ақ сатып алуды жүзеге асыратын адамның мүддесінде қызметі бойынша жалпы қамқорлығы немесе жол берушілігі үшін ақшаны, бағалы қағаздарды немесе өзге де мүлікті заңсыз беру, сол сияқты оған мүліктік сипаттағы қызметтерді заңсыз көрсету.

Пара — мемлекеттік функцияларды орындауға уәкілеттік берілген адамның не оған теңестірілген жауапты мемлекеттік лауазымды атқаратын адамның не лауазымды адамның, сол сияқты шет мемлекеттің немесе халықаралық ұйымның лауазымды адамының пара берушінің немесе оның өкілі болып табылатын адамдардың пайдасына жасаған әрекеттері (әрекетсіздігі) үшін, егер мұндай әрекеттер (әрекетсіздік) осы адамның қызметтік өкілеттіктеріне кіретін болса, немесе ол лауазымдық жағдайына байланысты мұндай әрекеттерге (әрекетсіздікке) ықпал ете алатын болса, сол сияқты жалпы қамқорлығы немесе жол берушілігі үшін жеке өзі немесе делдал арқылы өзі немесе басқа адамдар үшін ақша, бағалы қағаздар, өзге де мүлік, мүлікке құқық немесе мүліктік сипаттағы пайда алуы.

Егер ақша, өзге де мүлік түріндегі мүліктік пайда, материалдық қызмет көрсету лауазымды тұлғаның келісімімен оның туыстары мен жақындарына берілсе немесе ол бұған қарсы болмай, өз лауазымдық өкілеттіктерін пара берушінің пайдасына пайдаланса, лауазымды тұлғаның әрекеті пара алу ретінде саралануы тиіс.

Қазақстан Республикасының қолданыстағы заңнамасына сәйкес, ақшамен, бағалы қағаздармен және өзге де мүлікпен қатар, өтеусіз көрсетілетін, бірақ ақы төленуге тиіс мүліктік сипаттағы пайдалар (туристік жолдамалар беру, пәтерді жөндеу, саяжай салу және т.б.) пара және коммерциялық сатып алу нысаны болуы мүмкін.

Мүліктік сипаттағы пайда деп, жекелей алғанда, берілетін мүліктің, жекешелендірілетін объектілердің құнын төмендетуді, жалдау ақысын, банктік заемдарды пайдаланғаны үшін пайыздық мөлшерлемелерді азайтуды түсіну керек.

Пара бопсалау — адамның пара берушінің немесе оның өкілдерінің заңды мүдделеріне зиян келтіруі мүмкін әрекеттерді жасау қатерімен пара талап етуі немесе заңмен қорғалатын мүдделер үшін зиянды зардаптардың алдын алу мақсатында оны пара беруге мәжбүр ететіндей жағдайларды әдейі туғызуы.

Пара алу — ең қауіпті лауазымдық қылмыстардың бірі, әсіресе егер ол адамдар тобымен жасалса немесе бопсалаумен ұласса, бұл лауазымды тұлғаның заңды немесе заңсыз әрекеттері (әрекетсіздігі) үшін артықшылықтар мен пайда алуынан көрінеді.

Пара беру — лауазымды тұлғаны заңды не заңсыз әрекеттер (әрекетсіздік) жасауға итермелеуге, не пара берушінің пайдасына қандай да бір артықшылықтар беруге, алуға, соның ішінде қызметі бойынша жалпы қамқорлығы немесе жол берушілігі үшін бағытталған қылмыс.

Бұл пара мәселесіне қатысті бір қылмыстық модельдің екі жағын қамтиды, яғни параны алатын адам (пара алушы) және оны беретін адам (пара беруші) болады.

2. Сыбайлас жемқорлық бағытындағы және коммерциялық сатып алудың ықтимал жағдайлары, сондай-ақ мінез-құлық ережелері бойынша ұсынымдар

Пара ретінде мыналар танылуы мүмкін (бірақ олармен шектелмейді): заттар, ақша, соның ішінде валюта, банктік чектер мен бағалы қағаздар, бағалы металдар мен тастардан жасалған бұйымдар, автомашиналар, азық-түлік тауарлары, бейнетехника, тұрмыстық техника және басқа да тауарлар, пәтерлер, саяжайлар, қала сыртындағы үйлер, гараждар, жер учаскелері және басқа да жылжымайтын мүлік, сондай-ақ емдеу, жөндеу және құрылыс жұмыстары, шипажайлық және туристік жолдамалар, шетелге сапарлар, ойын-сауықтар мен басқа да шығыстарды өтеусіз немесе төмендетілген құны бойынша төлеу.

Параның бүркемеленген нысаны — банктік заемды қарызға немесе болмаған қарызды өтеу түрінде беру, төмендетілген бағамен сатып алынған тауарлардың ақысын төлеу, жоғары бағамен тауарларды сатып алу, парақорға, оның туыстарына, достарына жалақы төлей отырып, жалған еңбек шарттарын жасасу, жеңілдікті кредит алу, дәрістер, мақалалар мен кітаптар үшін қаламақыларды негізсіз өсіру, казинодағы «кездейсоқ» ұтыс, қарызды кешіру, жалдау ақысын азайту, кредит бойынша пайыздық мөлшерлемелерді арттыру және т.б.

Сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимыл мақсатында белгіленген шектеулерді, тыйымдарды және мүдделер қақтығысын алдын алу немесе реттеу туралы талаптарды, жұмыс берушіні сыбайлас жемқорлық құқық бұзушылықтар жасауға итермелеу мақсатындағы жүгінулер туралы хабардар ету міндетін және өзге де міндеттерді сақтау маңызды.

Арандатушылықтар:

Қызмет көрсетуді сұрап жүгінген азаматтар, бөлімшенің қызметін тексеруді жүзеге асыратын лауазымды тұлғалар тарапынан болуы мүмкін арандатушылықтарды болдырмау үшін:

- келушілер отырған қызметтік үй-жайларды және жеке заттарды (киім, портфель, сөмке және т.б.) қараусыз қалдырмау;
- келуші кеткеннен кейін жұмыс орнында немесе жеке заттардың арасында қандай да бір бөгде заттар табылған жағдайда, ешқандай өз бетінше әрекет жасамай, дереу басшылыққа/тікелей басшыға немесе комплаенс-офицерге баяндау қажет.

Пара бопсалау:

- өзіңізді өте сақ, сыпайы, жағынбай ұстау, пара және/немесе коммерциялық сатып алу затын қабылдауға дайындық немесе үзілді-кесілді бас тарту ретінде түсінілуі мүмкін ойланбай айтылған мәлімдемелерге жол бермеу;

- сізге ұсынылған шарттарды (сомалардың мөлшерін, тауарлардың атауын және қызметтердің сипатын, параны беру мерзімдері мен тәсілдерін, коммерциялық сатып алу нысанын, мәселелерді шешудің дәйектілігін) мұқият тыңдап, дәл есте сақтау;
- пара және/немесе коммерциялық сатып алу затын беру уақыты мен орны туралы мәселені келесі әңгімеге қалдыруға тырысу және келесі кездесу үшін өзіңізге ыңғайлы орынды ұсыну;
- диктофоныңыз болған жағдайда пара және/немесе коммерциялық сатып алу заты туралы ұсынысты (жасырын) жазып алуға тырысу;
- бұл факт туралы басшылыққа/тікелей басшыға немесе комплаенс-офицерге баяндау;
- дайындалып жатқан қылмыс туралы жазбаша немесе ауызша хабарламамен сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимыл жөніндегі уәкілетті органға немесе 1424 Call-орталығына жүгінуге болады.

Мүдделер қақтығысы:

- мүдделер қақтығысының кез келген мүмкіндігіне мұқият қарау;
- мүдделер қақтығысының туындау мүмкіндігін болдырмау бойынша шаралар қабылдау;
- туындаған мүдделер қақтығысы немесе оның туындау мүмкіндігі туралы өздеріңізге мәлім болған бойда тікелей басшыңызға жазбаша нысанда хабарлау;
- тікелей басшымен келісе отырып, туындаған мүдделер қақтығысын еңсеру бойынша шаралар қабылдау.

3. Сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимыл кезіндегі әрекеттер

Өз қалауыңыз бойынша сіз сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимыл жөніндегі уәкілетті органға немесе 1424 Call-орталығына ауызша немесе жазбаша өтінішпен жүгіне аласыз.

Сыбайлас жемқорлық сипатындағы құқық бұзушылық туралы хабарлаудың бір нысаны анонимді (жасырын) өтініш болып табылады. Бұл жағдайда өтініш бұрушы анонимділігіне байланысты жауап алуды күте алмайтынына және қылмыс туралы анонимді өтініштің өзі қылмыстық іс қозғауға негіз бола алмайтынына қарамастан, мұндай өтініште дайындалып жатқан немесе жасалған қылмыстық құқық бұзушылықтар туралы мәліметтер болған жағдайлар ерекшелік құрайды.

Пара бопсаланған жағдайда сіз сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимыл жөніндегі уәкілетті органға жүгініп, сізден пара немесе коммерциялық сатып алу бопсалау фактісі туралы өтініш жазуыңыз керек, онда мыналарды дәл көрсету қажет: кім (тегі, аты, әкесінің аты, лауазымы, мекеменің атауы) сізден пара бопсалап жатыр немесе сізді сатып алуды жасауға кім итермелейді;

- бопсаланып жатқан параның (сатып алудың) сомасы мен сипаты қандай;
- нақты қандай әрекеттер (немесе әрекетсіздік) үшін сізден пара бопсаланады немесе коммерциялық сатып алу жасалады;
- параны тікелей беру немесе коммерциялық сатып алуды жүзеге асыру қай уақытта, қай жерде және қандай тәсілмен болуы тиіс.

4. Жауапкершілік

Кәсіпорын қызметкерлері осы Нұсқаулықтың талаптарын бұлжытпай орындау үшін жауапты болады.

Нұсқаулық талаптарын бұзу Кәсіпорын қызметкерінің мәртебесіне сәйкес келмейтін әрекет ретінде қарастырылуы және тәртіптік жазалар қолдану үшін негіз болуы мүмкін.

Нұсқаулық талаптарын бұзу Қазақстан Республикасының сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимыл саласындағы заңнамасын бұзғаны үшін көзделген жауаптылық шараларын қолдануға әкеп соғуы мүмкін.

5. Қорытынды ережелер

Осы Нұсқаулықты қолданысқа енгізу мерзімі бекітілген күн болып есептелсін.

Осы Нұсқаулық Қазақстан Республикасының заңнамасына, сондай-ақ Кәсіпорынның ішкі нормативтік құжаттарына өзгерістер мен толықтырулар енгізілген жағдайда өзгертілуге жатады.